

Pályázati beszámoló **a NKA 208108/00024. sz. pályázatáról**

Fraknói Nyári Akadémia című konferencia megrendezésére

2021-ben Győr, illetve Pannonhalma adott otthont az immár hetedik alkalommal megrendezett Fraknói Nyári Akadémiának. A rendezvény augusztus 6–8-ig változatos és a legfrissebb szakmai eredményeket felvonultató programmal, tudományos eszmecserevel és a gyémántmisés Csóka Gáspár atyával tartott pódiumbeszélgetéssel várta az érdeklődőket. Akárcsak az utóbbi években, az ország számos egyeteméről – sőt még Cambridge-ből is – érkeztek tanulmányaikat folytató hallgatók, fiatal kutatók és az ifjúságot tanító professzorok. A Fraknói Akadémia megvalósította elsődleges célját: összefogta az egyháztörténettel foglalkozó fiatalságot, bevonta őket a tudományos diskurzusba és feltárta előttük a kutatás perspektíváit.

Az első nap a Brenner János Hittudományi Főiskolán hangzottak el előadások a győri egyházmegye 15–18 századi történetéből. Az egybegyűlteket Veres András megyéspüspök nevében Lukácsi Zoltán oldalkanonok köszöntötte, majd az alapító kurátorok, Tusor Péter és Rev. Gárdonyi Máté megnyitója következett. Ennek során a közönség megismerhette a Fraknói Kutatócsoport legfrissebb kiadványait: Fedeles Tamásnak a késő középkori római klerikusszentelésekről, Antonín Kalousnak Angelo Pecchinoli 1488–1490-es pápai legációjáról írt kötetét és a korábbi Fraknói Nyári Akadémia előadásait tartalmazó fasciculusokat. Az első szekció a késő középkori győri vonatkozásokat ismertette. Szovák Kornél a Moravcsik Gyula Intézet igazgatója a Vatikáni Apostoli Levéltárban található egyházmegyei vonatkozású kérvényekről beszélt, amelyek az egyházi személyek, intézmények és a vallási élet megismeréséhez nélkülözhetetlen források. Az 1455–1471 közötti időszakot vizsgálta alaposabban. A következő előadó, Fedeles Tamás, a Fraknói Kutatócsoport tudományos főmunkatársa az Apostoli Kamara és a középkori győri püspökség kapcsolatrendszeréről beszélt, három fő pont köré sűrítve mondandóját: 1. a gazdasági vonatkozások, 2. az ad limina látogatások, 3. a kúriai szentelések. Megtudhattuk például belőle, hogy többek meglevő javadalom nélkül, hamis titulusra szenteltették fel magukat. A szekciót Nemes Gábor, a Kutatócsoport tudományos munkatársa előadása zárta, amely a győri székeskáptalan 1495 és 1528 között vezetett számadáskönyvének értékéről és hányattatásairól szólt. Megismerhettük, hogy a 18. századtól kezdve ki mikor milyen formában foglalkozott vele és miért nem került sor máig a kiadására. Nemes előadását azzal zárta, hogy elnyert Bolyai ösztöndíja keretében szeretné a kiadást előkészíteni.

A következő szekció fókuszában a 16–18. század állt. Kádár Zsófia az ELTE BTK tudományos munkatársa a 16–17. századi győri káptalani követek és alsótáblán részt vevő egyháziak feltárásának kihívásairól beszélt. Megemlítette például, hogy bár az 1587–1687 közötti meghívotti listákban a győri káptalan mindig szerepelt, sok kanonok nem a káptalan követeként szerepelt a diétai listákban. Előadása végén egy konkrét példát is körbejárt: Bény János 1649-es követségét 5 levél nyomán. Oláh Róbert, a Fraknói Kutatócsoport tud. segédmunkatársa a győri egyházmegye Apostoli Szentszéknél történő érdekérvényesítése egy érdekes fejezetét mutatta be: Zichy Ferenc győri püspök római ágenseiről beszélt. E szerepkört az általa vizsgált időszakban a Poloni család

három tagja töltötte be egymás után. Az ágensi levelek témái voltak például: konklávéval kapcsolatos belső információk, nagypolitikát érintő megállapítások és az éppen aktuális intézendők az Örök Városban. Szuly Rita a NEB tudományos kutatója két konkrét esettanulmányon keresztül mutatta be a győri papság normaszegéseit és kihágásait. Belsőrákos plébánosa, valamint Nagynarda adminisztrátora példáján keresztül tárultak fel előttünk a plébániáknak és lelkipásztoruknak a konfliktusai. Összevetésképpen pedig betekintést nyertünk Zichy Ferenc püspöknek az alsópapságra vonatkozó elvárásrendszerébe, az 1755-ben kiadott Epistola pastoralisba is. Mihalik Béla hozzászólásában Belsőrákos akkori plébánosának a saját kutatásai nyomán kirajzolódó pályáját ismertette: ez kiválóan rámutatott arra, hogy a Fraknoi Akadémia egyben a tudományos eszmecsere termékeny talaja is.

A harmadik szekció egy projektismertetővel egybekötött könyvbemutatóval indult, melynek során Kádár Zsófia és Fazekas István ismertették a csapatuk által végzett hatalmas kollektív eredményét: a pozsonyi, nagyszombati és győri jezsuita gimnáziumok diákságának anyakönyvi névtárát. Kádár Zsófia a több tízezer adat rögzítésének módját, információk típusát, főbb megállapításokat (életkori, nemzetiségi, társadalmi megoszlás, stb.) vette számba. A kutatást irányító Fazekas István pedig több esetpéldán (pl. Radanay Mátyás a későbbi pécsi püspök, Fux Ferenc a későbbi egri érsek, vagy: Johann Michael Niedermann) keresztül szemléltette az iskolai adatbázis biográfiai információinak mélységét és jelentőségét. Korreferátumában Pilikta László az 1631-ben alakult Gyümölcsoltó Boldogasszony diáktársulatról és matrikulájáról szól.

Ezt követően mester és tanítvány ültek le beszélgetni: Szovák Kornél, akit a gyémántmisés Csóka Gáspár atya egykor görögre és latinra oktatott, kérdezte volt tanárát az életútjáról. A levéltáros-történész bencés szerzetes paptanár 1952-ben került Pannonhalmára és 1956-ban egyike volt annak a két növendéknek, akiknek a felvételét rendi utánpótlásként engedélyezték. Az egyetemen latin–történelem szakra került, de más szakok óráira is áthallgatott. Harmadévesként a görög szakot is elkezdte, egyszerre az első és második évet. 1979-ben kezdett egyháztörténet tanításával foglalkozni, mikor a főpát jelezte, hogy egyháztörténet tanárra lenne szükség, 1980-tól pedig a pannonhalmi levéltár igazgatója volt 2012-ig. A beszélgetés során az 1980-as években az egyháztörténeti kutatások megindulására, valamint egykori tanárait is visszaemlékezett. A gazdag programot az első nap az egyházmegye-történetírásról kerekasztal beszélgetés zárta, az MKPK titkára, Mons. Tóth Tamás, a PPKE HTK egy. tanára, Rev. Gárdonyi Máté, a PTE BTK egy. docense, Gózszy Zoltán és a SZEL gyűjteményvezetője, Rétfalvi Balázs részvételével. A résztvevők saját kutatásaik, tapasztalataik alapján fogalmazták meg, hogy mit jelent számukra az egyházmegye történetírás, ennek milyen alapvető összetevői vannak és hol tart a témában az egyháztörténeti kutatás. Tekintve, hogy a tárgy a tárgyban a résztvevők közül sokan elmélyültek, a közönség soraiból többen is hozzászóltak és bekapcsolódtak a diskurzusba.

Augusztus 7-én délelőtt a hittudományi főiskolán folytatódott további két szekcióval a program, melynek a súlypontja átkerült a 17–20. századra. Az első előadó, Horváth József a Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi tér igazgatóhelyettese a 17–18. századi győri egyházi személyek könyves kultúrájáról, műveltségéről és egyéni könyvgyűjteményeiről beszélt, a possesszorkutatásai eredményeit tárta a hallgatóság elé. Dénesi Tamás, a Pannonhalmi Főapátsági levéltár igazgatója a bencés rend tulajdonában álló ún. Apátúrház történetét, funkciójának változásait, gazdasági szerepét tárta fel. A számos érdekesség között például megemlítette, hogy az előző nap említett Gyümölcsoltó Boldogasszony Társulat tagjai névadójuk ünnepén szerenádokat adtak a főpát háza előtt, melyért adományt kaptak. Forgó András, a PTE egyetemi docensének előadása is a bencés rendnél maradt: kapcsolatukat a felvilágosodással vizsgálta, azzal vezetve fel mondandóját, hogy a felvilágosodás értelmezését négy szakmában elismert kutató szemüvegén keresztül láttatta. Konklúziója az volt, hogy a szerzetesek a 18. században nem a korszellemtől függetlenül végezték tevékenységüket, illetve, hogy a mérsékelt felvilágosodás hívei között is van-

nak egyháziak. A Forgó által vázolt és a „felvilágosodás” fogalmának értelmezése kapcsán élénk vitát kiváltó képbe helyezte be Lukácsi Zoltán atya, a Brenner János Hittudományi Főiskola főiskolai tanára Negyedés Pál, 18. századi győri pap személyét és didaktikus prédikációit. E prédikációk a korszellemre reflektáltak, gyakorlatilag már híján vannak minden pátosznak és retorikának, kizárólag tanítani kívántak. A 18. századi magyar prédikációkról Lukácsi atya nemrégiben publikált korszerű monográfiát a győri püspöki levéltár sorozatában.

A szombat reggeli második szekció a 19–20. századba kalauzolt el bennünket. Az első előadó, Németh Ildikó a Soproni Múzeum múzeumpedagógusa Sopron diákjóléti intézményeit ismertette. A 19. században, illetőleg a 20. század első felében négy rend tartott fenn ilyeneket, melyek egyben a rendi utánpótlás képzésének bástyái is voltak: a bencések, a domonkosok, az orsolyiták és az Isteni Megváltó Leányai. Ezekon kívül magánszemélyek is működtettek hasonló intézményeket. A kollégiumok kiépülése a városi terjeszkedés irányait jelölte ki. A következő előadók egyéni papi sorsokat vázoltak. Szokolay Domokos, a NEB tudományos kutatója négy atya (Geiszbühl Mátyás, Sümegh Lothár, Németh Alajos és Böck János) 1945 utáni sorsát, az átmeneti időszakban folytatott tevékenységük, publikációik miatti meghurcolását ismertette. Petes Róbert győri egyháztörténész jól átgondolt, megindító előadásában az 1957-es országos letartóztatási hullámából 4 győri fiatal pap (Horváth Lajos, Bóna László, Buzás József és Zsebedics Pál) letartóztatását, kihallgatásuk részleteit, beszerzési kísérleteiket és további életútjukat mutatta be. Az előadás nyomán a hallgatóságban az a benyomás támadt, hogy Petes módszeressége és habitusa végre megmutatja, hogyan is kell(ene) kutatni a közelmúlt egyháztörténetét, hasznosítani és értelmezni a vonatkozó állambiztonsági dokumentumokat. Végül a szekciót Tóth Krisztina, a Fraknói Kutatócsoport tudományos munkatársának és titkárának előadása zárta, mely témája révén egyben átvezetett a pannonhalmi helyszínre. II. János Pál pápa 1996-os magyarországi látogatását ismerhette meg belőle a hallgatóság, aki a pannonhalmi monostor milleniumi ünnepségére, valamint a honfoglalás millecentenáriumaéra érkezett kétnapos látogatásra hazánkba: Pannonhalma és Győr látta őt vendégül.

A VII. Fraknói Nyári Akadémia programja délután a pannonhalmi főapátságban folytatódott. Itt Dénesi Tamás levéltárigazgató mutatta be a pannonhalmi levéltár számos értékes oklevélét és pecsétjét. A körülbelül 2850 középkori oklevélből például az interpolált alapítólevelet, a tihanyi alapítólevelet, a Montecassino és Pannonhalma közötti imaszövegség 1212-es oklevelét ismerhették meg az Akadémia résztvevői. Dénesi az apátsági templom, a hozzá tartozó sekrestye, altemplom és kerengő történetét, érdekességeit is bemutatta. A bazilikában Domenico Zipoli 1715-ben, Rómában publikált egyik orgonaműve (All'Elevezione in Fa maggiore) csábította a résztvevőket rövid meditációra Tusor Péter interpretációjában.

A konferenciaprogramot Várszegi Asztrik püspök, emeritus főapát kora esti előadása zárta („Abendvortrag”). A zsúfolásig megtelt pannonhalmi teremben megelevenedett az a történelem, amelyet részben az előadó maga is átélt, illetve rendtársak elbeszéléséből első kézből ismerhetett meg. A török időktől indulva 20. századi súlyponttal a rendszerváltásig beszélt a pannonhalmi bencés közösség megpróbáltatásairól, újjászületéseiről. Az előadás érdekfeszítő beszélgetésbe alakult át. Ennek során a hallgatóság több érdekes és tanulságos rendtörténeti epizóddal szembesülhetett. Felidéződött a jezsuitákkal, ciszterekkel, premontreiekkal és más férfi szerzetesrendek tagjaival zsúfolt papi otthon korabeli milliője is. A nap zárásaként az akadémiai tagok Magyarország legrégebbi könyvtárával ismerkedhettek meg, Ásványi Ilona könyvtárigazgató szakavatott kalauzolásával.

Augusztus 8-án, vasárnap délelőtt Veres András megyéspüspök, a PPKE nagykancellárja celebrált szentmisét a székesegyházban, melyet követően személyesen köszöntötte a székvárosában megrendezett VII. Fraknói Nyári Akadémia résztvevőit. A záróprogram a Szent László-látogatóközpont és az egyházmegyei levéltár felkeresése volt. Utóbbi helyen Vajk Ádám és Ne-

Egyházmegyei Levéltár – Győr

Archivum Dioecesanum Iaurinense

H-9021 Győr, Káptalandomb 5/A.

+36 96 /513-175

arch.dioc.gyor@gmail.com

gyeleveltar.hu

mes Gábor az egyházmegyei levéltár iratanyagába engedett bepillantást. Olyan értékes dokumentumokat foghattak kezükbe az Akadémia tagjai, mint a harkai anyakönyv, Magyarország első megmaradt anyakönyve, vagy Pázmány Péternek a jezsuiták védelmében a győri székeskáptalannak írt levele. A legújabb kor sem hiányzott a bemutatott iratok sorából: Apor Vilmos püspöki kinevezésének bulláját szintén megtekinthették az érdeklődők.

A VII. Fraknoi Nyári Akadémia a korábbi évekhez hasonlóan ezúttal is méltó és eredmények alkalma volt a professzionális tudományos kutatás és az egyetemi oktatás közötti kapcsolat elmélyítésének, egyben pedig a teológiai és a bölcsészeti háttérű egyháztörténet művelésének. A tudomány sokoldalú művelése mellett egyháztörténeti vetélkedővel tarkított szabadidős programokkal, közös étkezésekkel igyekezett a Pázmány mellett Pécsről, Debrecenből, az ELTE-ről és az NKE-ről érkezett egyetemi ifjúságot közönségből közösséggé formálni. Miként megnyitójában a rendezvény alapító kurátora, Tusor Péter kifejtette, az akadémia modellszinten szándékozott bemutatni és megvalósítani a (legrégebb) magyar katolikus egyetem lehetőségeit és feladatait. A Fraknoi Akadémia szervezője a Fraknoi Kutatócsoport és a Moravcsik Gyula Intézet (ELKH), valamint a házigazda Győri Egyházmegyei Levéltár volt. A rendezvény részt vett a pázmányos Vestigia Kutatócsoport és a szintén pázmányos hallgatói Kubinyi András Történész Műhely. A tudományos alkalom megrendezését az NKA, a Bedy Vince Alapítvány és az előadótermet biztosító Brenner János Hittudományi Főiskola támogatása tette lehetővé. Az akadémia igazgatói tisztét Kanász Viktor és Nemes Gábor töltötte be duumvirátusban, aligazgatóként Oláh Róbert koordinálta a teendőket.

Vajk Ádám s. k.
levéltárvezető

Győr, 2021. augusztus 26.

Egyházmegyei Levéltár – Győr

Archivum Dioecesanum Iaurinense

H-9021 Győr, Káptalándomb 5/A.

+36 96 / 513-175

arch.dioc.gyor@gmail.com

gyeleveltar.hu

Médiamegjelenések:

https://institutumfraknoi.hu/hirek/vii_fraknoi_nyari_akademia

<https://www.magyarkurir.hu/hirek/egyhaztortenet-es-kozosseghatalmas-gyorben-es-pannonhalman-rendeztek-fraknoi-nyari-akademiát>

<https://ujkor.hu/content/uj-perspektivak-az-egyhaztorteneti-kutatasokban-a-vii-fraknoi-nyari-akademia>

Képek

Egyházmegyei Levéltár – Győr

Archivum Dioecesanum Iaurinense

H-9021 Győr, Káptalándomb 5/A.

+36 96 / 513-175

arch.dioc.gyor@gmail.com

gyeleveltar.hu

Egyházmegyei Levéltár – Győr

Archivum Dioecesanum Iaurinense

H-9021 Győr, Káptalándomb 5/A.

+36 96 / 513-175

arch.dioc.gyor@gmail.com

gyeleveltar.hu

